

Aslıhan SÜMBÜLLÜ*
Prof. Dr. Dilaver DÜZGÜN**

Ulaşım ve iletişim araçlarındaki hızlı gelişmeye bağlı olarak kent merkezlerinde ortaya çıkan hızlı nüfus artışı hayatın doğal seyrinde ciddi değişim ve dönüşümler meydana getirmiştir. Başta fiziki çevre, iş hayatı ve insan ilişkileri olmak üzere kent hayatını bütün yönleriyle farklı bir mecra ya taşıyan bu gelişme çeşitli ilmi disiplinlerin, meslek gruplarının, yönetim birimlerinin ve siyasi kurumların ilgi odağı hâline gelmiştir. Neden bu noktaya gelindi? Çözüm nedir? Bunlar, her kesimden düşünen insanların cevabını bulmaya çalıştığı sorular olma ya başlamıştır.

Teknolojik gelişmelere bağlı olarak hızlı kentleşmenin ortaya çıkardığı sorunların sebep ve sonuçları araştırılırken çare, çoğu kez yine teknoloji odaklı arandı. Oysa toplumların yüzlerce yıl içinde deneme yanılma yoluyla kazandıkları, farklı dönemlerde yaşayan insanların denetimlerinden geçerek günümüze kadar ulaşan alışkanlıkları vardı. Bu alışkanlıklar hayatın doğal akışı içinde öğreniliyor, sonraki nesillere aktarılıyor, böylece “mutlu insan”, “huzurlu toplum” arayışları bugünkü kadar içinden çıkılmaz bir problem hâline gelmiyordu. Bu sözlü kültürü yok sayan, başka toplumlardan, daha doğrusu Batı’dan gelen her şeyi “çağdaş” ve “modern”

kabul ederek el üstünde tutan, eskiye ve bize ait olan her şeyi “ilkel” ve “çağdışı” görerek gündelik hayattan süratle uzaklaştırmaya çalışan anlayış, şimdi içine düştüğü çaresizliği fark etmiş durumdadır. Günümüz insanı bir yandan “Hadi gelin köyümüze geri dönelim” fantezisiyle oyalanırken diğer yandan “nasıl beslenmeliyiz?” sorusuna “babaannenizin beslendiği şekilde beslenin” cevabını veren onkologları dinleyerek şaşkına dönmektedir.

Bu hengâme içinde yıllarını kültür tarihi araştırmalarıyla geçiren, Anadolu hayatının bütün inceliklerine aşına olduğu gibi Batı’yı da derinlemesine tanıyan bir halk bilimci, kültürel miras aktarımında sergilenen ihmallerin nasıl bir çarpık kentleşme ortaya çıkardığını bütün çıplaklığıyla gözler önüne seriyor ve eserine çarpıcı bir isim veriyor: Paldır Kültür Kentleşmeler.

Prof. Dr. M. Öcal Oğuz imzalı bu çalışma, Grafiker Yayınlarından 2019 yılının Ocak ayında çıkmıştır. Kitabın ön kapağı düzensiz konumlanmış çok katlı binalardan oluşan bir kent görünümü sunmaktadır. “Paldır Kültür Kentleşmeler” başlığı büyük ve kalın punto harflerle verilmiş, “aniden, habersiz” anlamındaki “paldır küldür” zarfına dikkat çekilerek habersiz bir biçimde kültürümüzün değiştiği vur-

* Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türk Halk Bilimi Doktora Öğrencisi

** Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Erzurum/Türkiye, duzugun@atauni.edu.tr

gulanmıştır. Ayrıca “Kültür” kelimesindeki “T” harfi düşecekmiş gibi tasarlanarak kültürel mirasımızın ihmal ve göz ardı edildiği, bu nedenle çeşitli problemlerin ortaya çıktığı mesajı verilmiştir. 160 sayfadan oluşan kitabın arka kapağının üst kısmında, kitabın ön sözünden bir kesit ve altında ise yazar hakkında bilgi yer almaktadır.

Eserin ön sözünde çalışmanın amaç ve kapsamından bahseden Oğuz, hızlı kentleşme süreciyle beraber unutulmuş veya gereksiz görülen, bizi anlatan, kimliğimizin ve aidiyetimizin temeli olan kültürel unsurların günümüze taşınması yahut uyarlanmaması gerektiğini vurguladığı ön sözden sonra “Yeni Kent Dediğim” başlıklı Giriş’te Cumhuriyetin ilk yıllarından günümüze kadar değişen, köy-kent nüfusu, kültür aktarımı, toplanma mekânları, dili, terimleri, ürün ve üretimleri değerlendirmektedir. Ona göre yeni kentte modern olabilmek için eski olan her şeye sırt dönmüş, gelenek yararsız ve işlevsiz görülmüş, böylece yeni kuşakta bir “kimlik ve aidiyet” duygusu oluşmamıştır. Yazar giriş kısmında, kitabın hedefini “farkındalığı oluşmamış yeni kentlere öneri, gelenekten hatırlanmış ve tasarlanmış alternatif çözümler” olarak göstermektedir.

Ön söz ve Giriş başlıklarından sonra ana başlıklar gelmektedir. Kitap altı ana bölümden müteşekkildir. Evde, sokakta, eğitimde, edepte, sanatta ve işte kültürel değişimler, alt başlıkları ile beraber kapsamlı olarak değerlendirilmiştir. Her başlık için tespit edilen sorunlar ve değişmeler karşısında bir halk bilimci bakış açısıyla öneriler sunulmuştur.

Birinci Bölüm: Evde

Bu bölümde yazar, kişilerin eve sokağa ya da mahalleye aidiyetinden bahsederek konuya giriş yapmıştır. Sosyalleşme mekânlarının (hab, imce, ocak, dernek) kimsenin yalnızlık duygusuna, buhran ya da bunalıma düşmesine izin vermeyen yapılar olduğuna dikkat çekmiştir. Eski kentin evlerinin, yapı malzemesi açısından son derece çevreci ve geri dönüşüme açık olduğunu ve mimarının asla bir ağacı ve minareyi ezip geçmediğinin altını çizmektedir.

Yeni kentte ortaya çıkan gecekondu apartmana ve en sonda rezidansa uzanan yapılanma kültürel yozlaşmayı da beraberinde getirmiştir. Evlerin kapıları birbirine yaklaştıkça “kapı komşuluğu”ndan uzaklaşmıştır. Buralarda yetişen nesil ise maalesef “ölü görüp ağlamamış, düğün görüp oynamamış” cinsten olmuştur. Eserde, yazarın ayrıntılı tasvir ettiği evlerin odaları ve odaların kullanım şekillerine bakarak tek tipleşen yaşam tarzını eleştirdiğine şahit olunur. Evin en büyük odasının misafirden misafire kullanıldığından, mutfağının eski kentteki güz hazırlıkları (salça, reçel, turşu, sebze kurusu hazırlama) gibi üretim yapmaya elverişli olmadığından ve en küçük bölümünün ise çocuklara ayrıldığından yakınılmıştır.

“Apartmanlar, örneğin Türkiye’de her yıl iki kez tekrarlanan basit bir bayramlaşma ritüelini bile kentlileştirememiş, bayramlaşmalar apartman daireleri arasında âdeta ‘evcilik oyunu’na dönüşmüştür. Bu apartmanlar, daha işin abc’si sayılması gereken kentsel selamlaşmayı bile bir kültüre dönüştürememiştir. Kim kimi öpecek,

kim kime sarılacak, kim kime elini uzatacak, kim kime ne diyecek çözümlenebilirsen. Düşün salonlarında kim çalar, kim oynar, kim kiminle oynar belli değil. Burada yetişen çocuklar cenazede ‘geçmiş olsun’ derler, doğumda ‘gözün aydın’ demeyi bilmezler.”

Yazar bu bölümün sonunda, mesken ve konut tasarlama sürecinde bulunan mühendis, mimar, imalatçı ve sanayicilerin uygulamalı halk biliminden ve halk bilimcisinden yararlanması gerektiğini vurgulamıştır.

İkinci Bölüm: Sokakta

İkinci bölümde ise “yeni kent”te tepeler, çayırlar, ormanlık ve sulak alanların gelenekteki amaçlarına uygun değil de yalnızca kentleşmeye uygun bir şekilde kullanılmasından eleştirilmektedir. Bu anlamda yazar “Hıdırlık”, “Bayram Yerleri” ve “Meydanlar”ı yok etmenin kültür aktarımının sağlandığı, acının ve sevincin paylaşıldığı mecraları da yok ettiğini ve ne yazık ki “toplanamadığımız yerlerde, dağıldığımızı” belirterek eski kentte “Hıdırlık” adı verilen mekânlarda insanların 6 Mayıs’ta davetsiz organizasyonsuz bir araya geldiğine, yeni kentte ise insanların popüler kültür mekânlarına davet edildiğine, böylece kimliğimiz dışında uygulamalarla yozlaştığımızı dikkat çekmiştir.

Yeni kentte Ramazan ve oruç etrafında oluşan kültürel mirasın bir hayli örselendiğini, “Anadolu’nun pek çok eski kentinde yaşayan ramazan ritüelleri yeni kent meydanlarında yerini bulamadı” biçiminde ifade eden Oğuz, yeni kentin bayramları ile ilgili dikkatlerini de şöyle ifade eder: Eskiden insanların bahçesinde beslediği, bayram namazı ardından dededen to-

runa tüm ailenin katılımıyla kurban edilen hayvanlar artık “geçici mezbaha niteliğindeki yerlerde yalnızca erkeklerin katılımıyla kesilip, poşetlenip geç vakitlerde evlere getirilir oldu”. Hristiyan kültüründe bulunan “Şükran Günü” hayatta kalırken Kurban Bayramı yalnızca trajik haberlerle karşımıza getirildi; bir “şükür kavuşması” olamadı. Bayram süresince “herkesin bir şekilde yolunun düştüğü, eğlencelere katıldığı, konu komşuyla bayramlaştığı, sosyalleştiği” bayram yerlerinin de hayatımızdan çıkışıyla birlikte yeni kent sakinleri “iade-i bayram ziyareti ve iade-i bayram telefonu” şeklinde teknolojik bir alana kaydı.

“Boz Atlı Hızır”ın uçup gittiği yeni kente “Ren Geyikli Noel Baba”nın yerleşmesiyle birlikte kent yaşamında bolluk, bereket, kavuşma, kismet ve çoğalma motifleri de unutulmaya yüz tutmuştur.

Bu bölümde ayrıca belediyelerin “Pinokyo, Pamuk Prenses, Karaip Korsanı, Şirinler” gibi heykelciklerin yerleştirildiği parklarda dahi çimlere basılmasına izin vermediğine, çocukları yaş sınırı olarak gruplandırıp açık alan oyun bilgisinin kuşaktan kuşağa aktarımını engellediğine dikkat çekilmekte, bu nedenle kentleşme ve sanayileşme sürecinde sokak için yapılan çalışmalarda da uygulamalı halk biliminden yararlanılmasının gerekliliği vurgulanmaktadır.

Üçüncü Bölüm: Eğitimde

Bu başlık altında yazar, çocukların kültür aktarımının sağlandığı mekânlardan uzaklaşarak küresel popüler kültürü öğrenip hayatlarına uygulamaya çalıştıklarını “Yeni kentte geleneksel kültürün kuşaktan ku-

şağa aktarılamaması genç ve gelecek nesiller arasında hem kimlik ve aidiyete dayalı sorunlar ortaya çıkarıyor hem de kültürel mirastan bilimde, sanatta, yöneticilikte ve hayatın pek çok alanında esin kaynağı olarak yararlanılması mümkün olamıyor.” yorumuyla dikkatlere sunmaktadır. Bunun, “cenazede ‘Başın sağ olsun’ bile diyemeyen” bir neslin yetişmesine zemin hazırladığına işaret eden yazar, problemi şöyle özetlemektedir: “Yeni kent, çocukları doğumdan, düğünden, cenazeden başlayarak kültür aktarılan, ritüel yaşatılan mekânlardan ya uzaklaştırdı ya bu mekânları ortadan kaldırdı”.

Yazarın ifadesiyle “Kültürel kimlik ve aidiyeti oluşturan, son zamanlarda ‘somut olmayan’ olarak ifade edilen kültürel miras, sit alanları veya tarihî yapılar gibi ‘somut’ olmadığı için yıkılan duvarlarının taşları görülmediği, yanan tavanının alevi, dumanı göğe çıkmadığı için ne varlığı ne de yok oluşu fark ediliyor.”

Yeni kentte çocuklar akranları ile oynamaktan uzaklaşarak, stres çarkı, oyun hamuru, slime denilen yeni tür icatlarla kandırılmış ve ezberci eğitimin reddedilmesiyle birlikte tamamen türkü, şiir, oyun, tarih akılda tutmaktan uzaklaştırılarak robotik bir insan hâline sokulmuştur. “Çocuklar, ağaçtan, taştan, topraktan ve çamurdan oynanan geleneksel oyunlar yerine plastik oyuncaklarla” oynayıp şiddete eğilimli insanlar hâline gelmiştir. Yazar bozkır hayatının sunmuş olduğu söğüt ve kavak dalları, onların etrafında oynanan oyunlar ve yine bu dallarla yapılan oyuncakların yerini alan “pahalı ithal ağaç modasının olduğu

hiçbir belediyede” söğüt dikilmeyip üstelik kesildiği yönündeki dikkatini de okuyucuyla paylaşmıştır. Kuşaktan kuşağa aktarılan hikâye, fıkra ve nükteler ile hayatımızda yer edinmiş olan Nasreddin Hoca, İncili Çavuş, Bekri Mustafa, Kavuklu, Pişekâr, Hacivat, Karagöz gibi tipler yerini akıllı telefonlarda yaşayan “caps, karikatür, hazır komik cümlecikler ve videolar” a bırakmış, dolayısıyla sözlü kültürü zayıflamış, hazıra gülen bireyler yaratmıştır. “Sözlü kültür ortamı ‘anonimler dünyası’dır. Yani binlerce yılın deneyimi, birikimi, gözlemi, söylemi, estetiği veya sanatı, denizin azgın dalgalarıyla bir anlamda ‘kumlanmış’ cam kırıklarının rengârenk ve sevimli taşlara dönüşmesi gibi ‘olarak’ ve ‘olgunlaşarak’ günümüze ulaşmaktadır.”

Sözlü kültür ortamından uzak ve modern eğitimle yetişen çocuklar eğitimde ezberden uzaklaşmış ve bu nedenle öğrenme ve aktarma sürecinde sıkıntılar ortaya çıkmıştır. Bu eğitim sisteminde çocuk, şiir, şarkı, müzik ezberlemediği için duygularını coşturacak ya da hafifletecek bir araç bulamamış; deyim, atasözü, vecizeler ezberleyip konuşmalarını süsleyememiş; milleti ve kültürü için önemli bir tarihi aklında tutup millî şuurunu sağlamlaştıramamıştır. Yazarın ezberle ilgili diğer tespitleri de şöyledir: “Yeni kent, eski kentin ve köyün ‘eğitimde ezbercilik’ olarak tanımladığı öğrenme biçimlerini muhakemesiz ve sorgulamasız öğrenme olarak niteledi ve bu durumla mücadele ederken her türlü ezberin yanlış veya gereksiz olduğu gibi bir genel yargının ortaya çıkmasına ve eğitimde ezberin büsbütün ortadan kalkmasına neden oldu. Oysa

ezber, öğrenmenin ve aktarmanın önemli yol ve yöntemlerinden biriydi.”

Yalnızlaşan, sırf güvende olsun diye odasıyla sınırlandırılan çocukta obezite, depresyon ve şiddet sorunları baş göstermiştir. Yazarın bu duruma çözüm önerisi ise “çocukların akranlarıyla birlikte muhakemeli bir ortamda, kuşaklar arası iletişimin sağlanarak büyütülmesi” yönündedir. Doğa ile iç içe olan eski kent çocuğu yüzlerce yabancı otun hem adını hem ne işe yaradığını bilirdi fakat yeni kentte çocuklar doğayla buluşamadığı için bu bilgilerden uzaklaşmış ve o yüzden “hem aile ekonomisine katkı sağlayamaz hâle gelmiş hem de bu otların etrafında oluşan türkü, şarkı ve efsanelerden” bihaber kalmıştır. “Beştaş oyunu” gibi geleneksel çocuk oyunları yeni kentte kendisine yer edinememiştir. Temel becerileri geliştiren bu tür oyunların eğitim sistemimizde uygulamalı bir şekilde bulundurulması gereği de yine yazarın önerileri arasındadır: “Yeni kent kuşaktan kuşağa aktarılması gereken mirası örgün eğitimde kreşten liseye kadar bütün sınıfların müfredatına bir şekilde yerleştirmeli ve uygulamalı olarak öğretmelidir.” Aynı zamanda yeni kent, eğitim sisteminde “ezber konusunu yeniden gündemine almalı, ezberleme alan ve konularını yeniden belirlemeli ve eğitim müfredatını da buna göre şekillendirmelidir.”

Dördüncü Bölüm: Edepte

Sözlü kültürün muhakemeli ortamından uzaklaşma sebebiyle kültürel ortamda gerekli gereksiz her yere töre suçlamalarının yakıştırılmasının eleştirildiği bu bölümde edebe, örf ve ananeye uymayan durumlar örnekle-

riyle sunulmuştur. Eski kentte cahil kelimesi delikanlı, genç, çocuk anlamlarında kullanılırken günümüzde okuryazar olmayanları kasteder hâle gelmiştir. “Doğrusunu söylemek gerekirse yeni kent ‘eğitilmiş olmak’ üzerine çok çalıştı ama ‘adam olmak’ konusunda herhangi bir eğitim müfredatı geliştiremedi.” “Böylece okulu bitirmek ve diplomayı almak, başarının kanıtı olarak görüldü”. Tecrübe, birikim ve ustalık kavramlarını karşılayan “aksakal”lar her şeyi gençlerin bildiği yeni kentte yalnızca “ölümü bekleyen tüketiciler konumuna getirildi”.

Yazar kültür aktarımının başrolünü üstlenen yaşlıları yalnızlık girdabından çıkararak kuşaklar arasında sağlam bir iletişim ağı kurulması gerektiğini belirtmiştir. Çünkü “Kültür değişmelerinin diğer nedenleriyle birlikte yeni kentin çok katlı ve az odalı evleri, dede/nine ile torunun birlikte yaşamasını imkânsız kılınca ve çocuklar sıfır yaştan itibaren okullaşıncaya kuşaklar arası kültür aktarımı da kesildi.”

Bu bölümde ayrıca sözün hâkim olduğu eski kentte dostluk ve muhabbet için meclisler kurulurken yeni kentte sözün yerini klavyenin aldığı, bu sebeple klavye üzerinden kavgaların, ayıplamaların başladığı ifade edilmiş, çözüm ise veciz bir cümle ile ortaya konulmuştur: “Sözün kıyası, görüldüğü gibi okul, hayatı yeterince öğretmiyor, bu nedenle ‘hayat okulu’nun sözlü kültür çağında kazandığı erdemleri okul müfredatına daha fazla entegre etmemiz gerekiyor.”

Beşinci Bölüm: Sanatta

Bu başlık altında yazar, yeni kentin sanattaki esin kaynakları arasın-

da Karacaoğlan, Köroğlu veya Aslı ile Kerem'in kendilerine yer bulamadıklarından, eski kentin ebru, minyatür, hat sanatının yeni kentin resimleri karşısında tutunamadığından yakınmış ve öneri olarak da yeni sanatın yeni kişilerinin yanında operada Kerem, balede Selcan Hatun, piyanoda Karacaoğlan'ın yer alması, eski ile yeninin özdeşleşmesi, sentezlenmesi gerektiği görüşlerini ileri sürmüştür. Oğuz'a göre "Yeni sanatlar icra ve ifa teknikleri kadar esin kaynakları bakımından da doğdukları veya geldikleri yerleri merkeze aldılar, oralardan ödünçledikleri konularla Türkiye'nin yeni kent toplumunun karşısına çıktılar. Bu tutum ve yaklaşım, sadece eski sanatların unutulmasına değil, onlarla birlikte yaşayan, var olan, kuşaktan kuşağa aktarılan pek çok kültür unsurunun da kaybolmasına sebep oldu."

Yazar, konuyla ilgili tespit ve yorumlarını şöyle sürdürür: Yeni kentteki yeni sanat dalları benimsenirken "âşıklık geleneği, meddahlık, Karagöz, mevlid, yaren, sıra gecesi" gibi geleneksel icra yöntem ve uygulamaları "cazibe merkezine" giremedi. Kültürel belleğimizde yer alan "telmih" metodu ile eski kentin sözlü kültür ortamında, anlatan ile dinleyen arasında bulunan "ortak kodlar" sebebiyle uzun anlatmalar kısa anlatmalar içinde anılıyordu. Yeni kent bu tür kültür kodlarını sürdürmediği gibi yerine "ithal anıştırmalar"ı koydu. "Yalancı tipi için Yaltacık yerine Pinokyo, kahraman kadın için Banı Çiçek ve Selcen Hatun yerine Zeyna, güzel kız için Ayzıt ve Nardaniye Hanım yerine Afrodit ve Pamuk Prenses, Köroğlu yerine Robin Hood, Kerem ile Aslı yerine Ro-

meo ile Juliet"i tercih eden yeni kentte oluşan sanatta öncekine ait izler kalmamıştır.

"Eski Yunan mitolojisi ve Homer destanları, yeni kentin bütün sanat hatta bilim alanlarında kendine yer bulurken, onun Türk kültüründeki benzeri olan Türk mitolojisi ve Dede Korkut boyları, yeni kentin sanatının ve biliminin esin kaynakları arasına giremedi. Örneğin Zeus karşısında Ülgen, Afrodit karşısında Banı Çiçek, Apollon karşısında Boğaç, yeni Türk kentinde ne tanınırlık ne de sanatın esin kaynağı olarak en azından bir karşılaştırılabilirlik düzeyine ulaşabildi. Bilimin Yunan mitolojisinden esinlenmesine 'Oedipus Kompleksi', 'Panikleme' veya 'Aşıl tendonu' gibi hastalık adlarından başlayarak yüzlerce hatta binlerce örnek verilebilirken, yeni kentte Türk bilimi kendi kültüründen esinlenemedi."

Yazar dizi ve film sektöründe de 1980'lere kadar olan dönem ve sonrasını kıyaslayarak, sonraki dönemde çocukların senaryolarda işlevsizleştirildiğinden, yalnız ve arkadaşsız, sokağa çıkmayan, evde ve kreşte yetişip büyükleri ile akıllı akıllı konuşan "modernist" çocuk tipinin sahnelerde yer almasından yakınmıştır. Dizi film sektöründe göze çarpan göz tırmalayıcı başka bir unsur ise eski kentte yer alan eşyaların, yöresi ve kullanış amacı ayırt edilmeksizin her dizi ve filmde karşımıza çıkmasıdır. Halk kültürünü ve hayatını bilmeyen senaristler "Hakkâri kilimi üzerinde Edirne filmi, Artvin evinde Muğla dizisi" çekip, dizi/filme otantiklik havası katmak için "isli gaz lambası" kullanmayı âdet edinmişlerdir. Oysa

“gaz lambası”nın temizliği eski kentte becerikli ve özenli olma, “şişe ne kadar kirli olursa az ışık vereceği” için israftan kaçınma, “Perşembeyi Cuma-ya bağlayan gece aile ruhlarının evi ziyaret ettiği”ne inanıldığı için yine bu gaz lambalarının temiz tutulması ile atalara saygı duyma ve özen gösterme olarak değerlendirilir.

“Bizim yeni kentin eğitim sistemi, sanat ve bilim ortamı, bir anlamda ‘eski’ ile ‘geriye gitme’ çağrışımı arasında şartlandı. Eskinin sürdürülmesi gereken yaşam tarzı olmaktan ziyade, yeni ihtiyaçlar için esin kaynağı olduğunu öğrenemedi. Eski de yeninin içinde kendini konumlandıramadı. Böylece sanatın ve bilimin esin kaynaklarını, yararlanma alanlarını genişleten, kültürde ve kültürel miras aktarımında devamlılığı sağlanan bir yol ve yöntem geliştirilemedi. Toplumda Batı’yla özdeşleşen ‘modern’ ve eskiyle özdeşleşen ‘çağdışı’ gibi iki zıt seçenek varmış gibi bir algı oluştu.”

Yazar yapımcılar, yönetmenler ve senaristlerin bu tür “folklorik” sahne ürünlerinin geçmişini bilerek veya araştırarak karşımıza getirmeleri gerektiğini savunmuştur. Yine eski kentin edebiyatında yer alan, Dede Korkut, Battalname, Hz. Ali Cenknemesi, Alp Er Tunga, Oğuz Kağan ve Rüstem’in ne yazık ki sadece edebiyat ve dil araştırmacılarının inceleme alanında sıkışıp kaldığını; bunun yerine Yunan mitolojisinin, edebiyat, bilim ve sanatımızın önemli esin kaynaklarından biri olduğunu belirten yazar, bu noktada sanatçının görevini, eski sanat ve kahramanları çağın konu ve kahramanlarıyla buluşturmak biçiminde özetlemiştir.

Altıncı Bölüm: İşte

Son bölümde alışveriş merkezleri, usta-çırak geleneği, üretim tarzı, halk hekimliği uygulamaları ve ulaşım şekilleri değerlendirilmiştir. Günümüzde “duran, düşünen, konuşan, pazarlık yaparak sosyalleşen” insanların azaldığına ve hızlı, stresli AVM müşterilerinin sayısının arttığına dikkat çekilmiş ve AVM’lerde gelenek ustalarına ihtiyaç duyulmadığı için “geleneksel bilgi sisteminin paha biçilmez deneyimleri”nin yok olup gittiğinden, mutfak kültürünün değişmesiyle birlikte gıdaların kurutulması tüketiminin de unutulduğundan, ayrıca kentteki ulaşım problemlerinden bahsedilmiştir.

Ülkemizde köyün son yıllarda yaşadığı serüveni “Türkiye’de 20. yüzyılın ikinci yarısında hız kazanan sanayileşme sürecinde tarım ve hayvancılık merkezleri olan, üretim tarih ve deneyimleri bin yıllara yaslanan köyler boşalmaya başladı. Sanayileşen kentlerin sunduğu imkânlar ve özenilen hayatlar, köy yaşantısını cazip olmak bir yana katlanılır olmaktan bile çıkardı.” cümlesiyle özetleyen yazar, insanların eğitim, uygarlık, düzenli maaş ve sigortalı iş gibi sebeplerle kentlere göç ettiğini ve bu nedenlerle de çoğunlukla yaşlı nüfusun kaldığı köyde orta yaş ve genç nüfusun da zahmetli işlere girmediğini aktarmıştır.

“Eski tarım ve hayvancılık mantığına ve sistemine göre kurulmuş eski köyler, gıda hammaddesi üretir olmaksızın çıkararak paketlenmiş gıda tüketir uzak mahalleler konumuna getirildi.” Bu şekilde bir tablo varken kentlerin gıda ihtiyacının karşılanmasını bekle-

menin hayal olduğunu savunan Oğuz, bu olumsuz duruma eski köylere teşvikler ile çare olunacağını belirtmiştir. Birtakım teşvik sistemleri ile kurulan ‘yeni köy’ün, eski köylüyle birlikte yerli tohumları- ırkları, unutulmuş tat ve lezzetleri araştırıp öğrenerek binlerce yıllık geleneksel bilgi sistemiyle bütünleştirip başarıya ulaşabileceğini iddia etmektedir.

Paldır Kültür Kentleşmeler adlı eserinde tespit ettiği problemler, ortaya koyduğu öneriler ve bu çerçevede geliştirdiği düşüncelerle Prof. Dr. Öcal Oğuz,

1. Çarpık kentleşme sorunu ile ilgili eleştirilere yeni ve farklı bir bakış açısı kazandırmıştır. Çevresindeki birçok kişiden “eskiden” ile başlayan cümleleri duyan okuyucunun, konuyu bir alan araştırmacısının dikkatiyle değerlendirmesine ve düşünmesine imkân ve fırsat hazırlamıştır.

2. Kültür değişimleri olgusunu geniş bir çerçevede değerlendirerek her değişimin mutlaka gelişme olarak algılanmasının mümkün olmadığını ortaya koymuştur.

3. Kültürel miras aktarımı ile kalkınma arasındaki ilişkiye dikkat çekerek köklerinden beslenmeyen bir yenileşmenin kalkınma hamlelerini akim kıldığı gerçeğini ortaya koymuştur.

4. Önyargılı bir tutumla “eski”ye ait her şeyi “ilkel” ve “çağdışı” görüp dışlayan, yeniye ait her şeyi “çağdaş” ve “modern” diyerek yücelten anlayışa sahip aydınların ülke kalkınmasıyla ilgili köklü çözümler önerileri geliştiremeyeceğini göstermiştir.

5. Ülkemizde aydınlar ve özellikle akademisyenler tarafından her fırsatta dile getirilen disiplinler arası

yaklaşım yetersizliğinin kentleşme sorununda çok bariz bir biçimde ortaya çıktığını ispatlamıştır. Sadece akademik çalışmalarda değil, her türlü üretim ve tüketim süreçlerinde birbirinden habersiz sektörlerin insan ve toplum yaşamını hangi güçlüklerle yüz yüze getirdiğini açıklamıştır. Mimar, tasarımcı ve üreticinin yeterince iletişim hâlinde olmamasından kaynaklanan sorunlara kültürel alışkanlıklar da eklenince işin nasıl içinden çıkılmaz bir boyuta taşındığını gözler önüne sermiştir.

6. Çağdaş kenti oluştururken kültürel mirasın sağlıklı bir biçimde aktarımı ve korunmasını sağlamak için uygulamalı halk biliminden yararlanılması gerektiğini vurgulamıştır.